

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

u.remissvar@regeringskansliet.se

Dnr U2022/02568

Stockholm 2022- 10-24

Remissvar Elever i grundskolan, specialskolan, same-skolan och gymnasieskolan ska lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå

Inledning

Regeringen grundar sina förslag på Skolinspektionens granskningar och elevenkäter som indikerar att många elever inte får en undervisning som är tillräckligt stimulerande. Även TIMMS- och PISA-resultat som visar på relativa resultatförsämringar i gruppen högpresterande elever refereras i bakgrundstexterna.

Sveriges Skolledarförbund har ingen anledning att betvivla Skolinspektionens slutsatser. Förbundet är dock kritiska till att regeringen i sin promemoria undvikit att diskutera de förutsättningar landets skolledare och lärare har för sitt uppdrag. Generellt vill Sveriges Skolledarförbund framföra att reformförslag av denna typ, som innebär förstärkningar av befintlig lagstiftning och som inte åtföljs av något som konkret förändrar förutsättningarna för befintlig verksamhet, riskerar att inte ge någon märkbar kvalitetshöjande effekt.

Den svenska grundskolans struktur med en stor mängd ämnen som är obligatoriska för alla och där finansieringen förutsätter gruppundervisning, medför begränsningar när det gäller möjligheter att anpassa verksamheten efter enskilda elever. Gymnasieskolans större valmöjligheter och fokusering ger bättre möjligheter för alla elever att hitta ett innehåll och en studietakt som de är bekväma med och som motiverar dem att anstränga sig. Även här finns det dock självklart förbättringsområden.

Att undervisa grupper på ett differentierat sätt där såväl elever som trots ansträngning har svårt att nå kunskapskraven, som elever som enkelt når målen, får möta en utmanande och högkvalitativ undervisning, kräver hög kapacitet av lärare. Mot bakgrund av att läraryrket har minskat i attraktivitet och det genomsnittliga meritvärdet hos de som söker in till utbildningen har sjunkit, ökar risken för sänkt kvalitet på undervisningen.

En tredje begränsning är den splittrade ansvarsbild som präglar skolan idag och som är ett resultat av politiska vägval. Sveriges Skolledarförbund vänder sig

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUND

VASAGATAN 48 • BOX 3266 • 103 65 STOCKHOLM • TELEFON 08-567 062 00
ORG.NR. 802003-0626 • STYRELSENS SÄTE STOCKHOLM • INFO@SKOLLEDARNA.SE • WWW.SKOLLEDARNA.SE

starkt emot att politiker på central nivå beslutar om reformer utan att samtidigt ta ansvar för att de verksamma på lokal nivå får finansiella och organisatoriska förutsättningar att leva upp till ambitionerna. I denna promemoria blir denna problematik uppenbar.

I promemorian finns en, enligt Sveriges Skolledarförbunds uppfattning, olycklig fokusering på det som i sammanhanget fått benämningen acceleration, det vill säga att en elev, som har lätt för att lära, ska kunna följa kurser på högre nivåer. Förbundet menar att en rimligare inställning vore att fokusera på skolans skyldighet att arbeta för att alla elever ska kunna bibehålla sin motivation till att delta i undervisningen. Hur detta sedan ska gå till, genom exempelvis acceleration, breddning eller berikning, ska vara upp till professionen att avgöra.

Ytterligare en generell invändning som bör riktas mot förslagen är att skolor på senare nivåer kan ha svårt att hitta smidiga organisatoriska lösningar för undervisningen för elever som redan klarat av vissa kurser i skolformen. Att lägga scheman för upp emot ett par tusen elever i en stor gymnasieskola är utmanande som det är. Att hitta lösningar för elever som ska följa kurser på olika nivåer i olika ämnen kan vara i princip omöjligt.

Om regeringen vill hitta snabbare studievägar för elever som anses gynnas av detta ser Sveriges Skolledarförbund det som en förutsättning att gymnasieskolan kompletteras med särskilda program för dessa utbildningsvägar. Det vill säga att introduktionsprogrammen får en motsvarighet för de elever som inte kan följa ett nationellt program av andra skäl än att de saknar de förkunskaper som krävs. Ett sådant program ska resurssättas och finansieras på motsvarande sätt som övriga program, vilket säkerställer att skolor har möjlighet att ge dessa elever en kvalitativ skolgång.

Förbundet vill också framhålla de bekymmer som inte sällan uppkommer för elever som, genom acceleration, följer högskolekurser inom ramen för gymnasieskolan. När denna elev sedan börjar på högskolan kan det vara svårt att hitta en relevant kurs att läsa på den frigjorda tiden. Det har förekommit att enskilda studenter då har haft svårt att nå upp till den fastslagna gränsen för heltidsstudier och därmed nekats studiestöd. Detta kan inte vara lagstiftarens avsikt.

I stället för kurser på högskolenivå inom ramen för gymnasieskolan jobbar ett flertal skolor med att erbjuda specialiseringskurser för elever som har lätt att nå målen. Detta ses som en framgångsrik väg som man ser också gynnar eleverna. Sveriges Skolledarförbund vill uppmana regeringen att utreda möjligheterna för elever att erhålla meritpoäng för dessa kurser.

Sveriges Skolledarförbund ser det som mycket förvånande att man i promemorian kommit till slutsatsen att förslagen inte medför några obligatoriska uppgifter för kommuner/huvudmän som kräver statlig finansiering. Insatser av den typ som föreslås i promemorian är erfarenhetsmässigt väldigt administrativt krävande, inte minst för skolledningen, vilket driver kostnader. Det är också svårt att se att en kombination av studier på olika nivåer i olika skolformer för en elev, inte skulle vara mer personalintensivt, vilket självklart medför högre kostnader om inte kvaliteten för övriga elever ska sjunka.

Sveriges Skolledarförbunds ställningstaganden

Förbund tar ställning till förslagen i den ordning de presenteras i promemorian.

Förslag 4.1 Skolans ansvar för elever som behöver studera på en högre nivå ska anges i läroplanerna

I promemorian föreslås att det ska framgå av läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan att skolan har ett särskilt ansvar även för de elever som lätt uppfyller betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper. Rektorn ska ha ett särskilt ansvar för att elever får möjlighet att studera på en högre nivå.

Sveriges Skolledarförbund avråder från en utveckling där allt fler perspektiv och detaljer skrivs fram i styrdokumentet. Genom att lyfta fram vissa delar blir effekten inte sällan att annat hamnar i bakgrunden. Alternativet att allt skrivs fram som lika extra viktigt känns som en återgång till en regelstyrning som sannolikt inte är önskvärd. Förbundet anser att redan dagens formuleringar, dels i Skollagens 3 kap 2 § och i läroplanerna under rubriken Rektorns ansvar, mycket väl täcker in den grupp som behöver extra stimulans i undervisningen.

Den föreslagna formuleringen kring rektors ansvar är, enligt Sveriges Skolledarförbund, dessutom svår att förstå innebörden av, enligt förbundet. Den kan tolkas som att den elev som så önskar, och om föräldrarna godkänner det, ska ha rätt att få studera på högre nivå oavsett vilken pedagogisk bedömning professionen gör i det enskilda fallet. Denna tolkning är, enligt förbundets uppfattning, inte rimlig.

Slutligen vill förbundet framhålla att, om regeringen trots allt vill gå vidare med förslaget, det är viktigt att komplettera regleringen med angivna krav på att det inom skolans organisation ska finnas personal som har särskilt ansvar för undervisningen av dessa elever. Den organisatoriska lösningen får under inga omständigheter bli ensamläsning för eleven. Detta kräver i sin tur resurser som

huvudmännen ska ersättas för i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Förslag 4.2 Rektorn ska få besluta att en elev får läsa gymnasieämnen

I promemorian föreslås att rektorn ska kunna besluta att en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan får läsa en eller flera nivåer i ett ämne enligt gymnasieskolans ämnesplan, om eleven bedöms ha goda förutsättningar att klara studierna och elevens vårdnadshavare medger det. Nivåer i ett ämne som en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan läser enligt gymnasieskolans ämnesplan ska betygssättas enligt de bestämmelser som gäller för gymnasieskolan. Sådana betyg ska utfärdas separat.

Ett flertal av de argument som Sveriges Skolledarförbund anförde i anslutning till förslag 4.1 är relevanta även här. Men om regeringen trots detta väljer att gå vidare och genomföra förändringarna är det en rimlig följdändring att ge rektor denna beslutsrätt.

Förslag 4.3 Eleven ska få tid till studierna på en högre nivå

I promemorian föreslås att om en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan läser på en högre nivå, ska huvudmannen få besluta att elevens läsår ska ha en annan omfattning eller börja och sluta vid andra tidpunkter än vad som anges i skolförordningen. Huvudmannen ska också få besluta att elevens skolarbete inte ska förläggas måndag–fredag eller vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. Elevens skolarbete ska inte heller behöva förläggas så att eleven så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar.

Ett bemyndigande ska införas i skollagen som möjliggör att sådana bestämmelser införs i skolförordningen.

Ett flertal av de argument som Sveriges Skolledarförbund anförde i anslutning till förslag 4.1 är relevanta även här. Acceleration kan upplevas som en naturlig väg för en elev som har lätt för att lära men förbundet vill betona att det finns andra insatser för denna elevgrupp som kan verka positivt såväl för att stärka skolanknytningen som motivationen. Det svenska utbildningssystemet är dessutom dåligt riggat för att möjliggöra acceleration. I slutänden visar sig åtgärden inte sällan bli direkt negativ för eleven. Men om regeringen trots detta väljer att gå vidare och genomföra förändringarna är det en rimlig följdändring att öppna möjligheterna till en annan förläggning av läsåret enligt förslaget ovan.

Förslag 4.4 Fjärrundervisning ska i vissa fall få användas för gymnasieämnen

I promemorian föreslås att fjärrundervisning alltid ska få användas för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan på nivåer i ett ämne som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplan.

Sveriges Skolledarförbund avråder från en så öppen skrivning som den föreslagna. Normen bör alltid vara närundervisning, även för denna elevgrupp. Förbundet ser, som nämndes tidigare, en risk i att den organisatoriska lösningen alltför ofta blir ensamläsning om denna öppna skrivning införs.

Förslag 4.5 Entreprenad ska i vissa fall få användas när det gäller gymnasieämnen

I promemorian föreslås att uppgifter som avser undervisning i ett ämne enligt gymnasieskolans ämnesplan ska inom grundskolan, specialskolan och sameskolan få överlämnas på entreprenad till en huvudman för gymnasieskola.

Sveriges Skolledarförbund har inget att invända mot förslaget utan ser att det kan vara en lämplig lösning, förutsatt att det i första hand är närundervisning som är den tillämpade undervisningsformen.

Avslutningsvis vill Sveriges Skolledarförbund lyfta fram det breda uppdrag som skolan har och som, bland annat, formuleras väl i EUs åtta nyckelkompetenser. Kompetenserna 6. Social och medborgerlig kompetens, 7. Initiativförmåga och företaganda, samt 8. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer, är delar av en helhet som formar en demokratisk medborgare. Förbundet är angelägna om att regeringen, i sin strävan att förbättra utbildningen för enskilda elever, inte tappar bort dessa perspektiv.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledarförbund

Matz Nilsson
Förbundsordförande